

Názor a pojem / (či pojetí) / Pojem (či pojetí) a názor

Je třeba se nějak (aspoň předběžně) vymezit vůči rozšířenému pojetí „návoru“ a „návornosti“, eventuálně „nazíravosti“, který je po mém soudu nepřijatelně poplatný prastarým představám o zobrazujícím charakteru vědomí a myšlení. Mylným předpokladem už starých Řeků bylo ono známé *theorein*, tj. zírání, hledění (odtud ten „návor“ či „náhled“): to, co je nám opravdu (skutečně) k dispozici, je pouze dojem, že něco přímo vidíme, nazíráme, že jsme něco nahlédli či nazřeli. V němčině se překládá jako „Anschauung“, a míní se tím ovšem zrakový (vizuální), jakoby „bezprostřední“ vněm (vjem) nějaké skutečnosti, přístupné smyslům; v pozadí je už od konce středověku, zejména však od počátku nového věku zejména v anglosaské tradici falešný předpoklad (fikce) tzv. „bezprostřední zkušenosti“ (immediate experience). Ve skutečnosti onen dojem, že jakoby přímo nahlížíme nějakou skutečnost, kterou máme před sebou, je výsledkem velmi složitého a několikavrstevnatého zprostředkování mezi mnoha spíše chaotickými podněty, jichž se našim smyslům dostává z vnějšího světa (z okolí), které musí být postupně a selektivně interpretovány za pomoci a na základě minulých zkušeností, zejména však za nezbytné intervence „rozumu“, tedy myšlení. A pokud je naše myšlení schopno ustavovat pojmy a spolu s tím konstruovat příslušné intencionální předměty, dochází pak nezbytně i k intervenci pojmového myšlení a příslušných pojmových struktur, které jsou našim „náhledům“ či „návorům“ vtiskovány a jimiž jsou ergo tyto náhledy či názory náležitě upřesňovány. A to vše se nám výsledně jeví jako přímý náhled či názor, ačkoliv o žádné přímosti či bezprostřednosti nemůže být ani řeči. Tak se ukazuje, že funkce pojmu se neomezuje jen na sám proces a postup aktu myšlení, nýbrž že ovlivňuje významně tzv. „produkty“ myšlení, myšlenkové konstrukty či modely, o nich pak můžeme mluvit jako o intencionálních předmětech (a ne-předmětech, což je třeba vždy dodávat).

(Písek, 141118-1.)